

Cornelis Jacobsz. Drebber.

(1572—1633.)

Sedert jaren houdt Dr. H. A. Naber alhier zich bezig met het reconstrueeren van het leven van dezen veel gesmaden landgenoot, wiens eenige fout was, dat hij zijn tijd eeuwen vooruit was.

Drebber was een soort *Einstein*; althans kort geleden verdedigde Dr. N. in het dispuutgezelschap „de Eenhoorn” alhier, onder meer deze stelling of evenredigheid.

Theorie: Praktijk Einstein: Drebber.

In de Alkmaarsche Courant schreef Dr. N. kort geleden een uitvoerig artikel over dezen merkwaardigen uit Alkmaar afkomstigen landgenoot. Daarin verdedigt hij Drebber (en tevens zichzelf) tegen de denigterende woorden die Prof. Jaeger te Groningen in 1923 aan Drebber's adres meende te moeten richten.

Aan dit artikel ontnemen wij het volgende:

Cornelis Drebber was, naar het verhaal gaat, gesproken uit een aanzienlijk Alkmaarsch geslacht; in den aanvang zeer gefortuneerd; van zeer beschaafde manieren; maar tevens iemand van grooten eenvoud. Daarop wijst reeds de bevreemdende bijnaam „Alkmaarsche boer”. Ofschoon van 1604 tot 1628 de oogen van het geheele beschaafde Europa op hem gericht waren, ging hij heel gewoon gekleed: als een werkman, als een smid; hij kleedde zich juist zooals zijn werk van mechanicus of graveur het meebracht, en vond geen reden om zich buiten zijn werkplaats anders te vertoonen dan daarbinnen; liever naar het paleis in zijn werkpak, dan naar zijn werkplaats in de hofkleedij.

Daarbij sloot zich aan — zijn schoonzoons deelen het mede — een zeer democratische opvatting niet alleen, maar een afkeer van alle soorten wapentuig.

Een *degen* droeg hij nooit; maar ook van zijn *vuisten* zou hij nooit gebruik maken ofschoon hij een kerel als een boom was; en zelfs de *tong* werd niet gereageerd op beledigingen. Hij was een aanhanger van de leer van het *niet weerstaan*.

Vreemd, daar in 1600, een dubbelganger van Leo Tolstoi te ontdekken.

Hoe kwam Drebber daartoe? Wat zit daar achter?

Drebber was *Doopsgezind*. Hugo de Groot met zijn onfeilbaar geheugen *meende* het althans en dat is wel hetzelfde als wanneer een ander het *verzevert*.

Trouwens het klopt nu ineens goed. Van een onaangename bejegening door de Londensche bevolking leest men niet; hij stak niemand „de oogen uit”; en zelfs wordt begrijpelijk hoe hij te Praag aan de grootste gevaren ontkwam; vijanden had hij zich niet gemaakt; in de gevangenis geworpen, zich niet verzet; hij kocht niet om, hij brak niet uit; kon van niets beschuldigd worden vanwege zijn correcten levenswandel; en zoo gingen de gevangenisdeuren weer open, verschuldigd geld werd uitbetaald en de terugkeer naar Engeland werd mogelijk.

Intusschen blijft er genoeg reden tot verbazing over den *tact* waarmede Drebber te werk moet zijn gegaan. De Doopsgezinden waren in Noord-Holland veilig genoeg toentertijd, maar elders waren zij aan de grootste vervolgingen blootgesteld; niet zooveel jaren vóór Drebber's komst te Londen was een heel aantal gevangen genomen, gepijnigd en noode losgelaten; velen daarvan hadden daarop te Antwerpen den vuurdood ondergaan. Overal lag men op de loer om hen te vangen. En hoeveel erger was het dan wel voor een man als hij, op wien zooveel oogen waren gevestigd? Daargelaten of hij een ware zoon der wetenschap was of niet, of hij slechts blagueur was of iets anders, mer *hield* hem voor een *duizendkunste*naar, en dat was in die dagen vrijwel synoniem met *duivelskunste*naar. Hij had een toestel dat zonder opwinden of menschenlijken invloed jaar in jaar uit heen en weer schommelde; hij vertoonde kuikens midden in den winter, en werd aangezien als een vreemd monster vanwege zijn *tocht* onder de Theems. . . . en toch werd hij niet beschuldigd van toovenarij. Nog een halve eeuw later

was dat het geval met David Gregory omdat deze zeide *storm* te kunnen voorspellen; en ik heb argumenten te over om te beweren dat Drebber die kunst reeds in 1620 in de perfecte verstandige manier had te kunnen verdedigen. Hij hield zich wijselijk onnoozel waar het pas gaf, en kwam pas los als hij meende te doen te hebben met verstandige en eerlijke lieden (p. 132 Jaeger). Dank zij die methode en het uit den weg gaan van alles wat op conflicten geleeke, heeft hij in vrede kunnen sterven.

Rest nog slechts de vraag hoe hij aan die levenspraktijk gekomen is; want Tolstoi heeft daar zijn geheele leven voor noodig gehad. Ik zeg: daar moet iemand achter staan. En inderdaad wijst ons de geschiedenis op Hans de Ries, een doopsgezind leeraar te Alkmaar, die daar jarenlang gepreekt heeft voor overvolle kerken en wel in staat was jongeren raad te geven op den levensweg. Hij was getuige geweest van het verbranden van geloofsgenooten te Antwerpen of elders; had er zóó dicht bij gestaan dat zijn kleeren schrooiden; en bezat nog een tongschroef, door hem opgeraapt uit de heete asch, na het afschuwelijk gebeuren. Met zoo'n tongschroef werd het slachtoffer gillen en kermen onmogelijk gemaakt. Van Hans de Ries moet Drebber zijn levensopvatting als een kostbaar geschenk hebben meegekregen; tusschen Londen en Praag ware hij onmiddellijk in den val geloopt als hij niet was geweest rein als de duif maar listig als de slang!

Ziezoo, nu kunnen we eens rustig bladeren in Prof. Jaeger's boekje.

Het woord „blagueur”, dat Prof. J. hem telkens toeslingert, is in wonderlijke tegenspraak met hetgeen we lezen op blz. 132 en 133, waar juist sprake is van zijn teruggetogenheid en voorzichtigheid.

Erger schijnt dat hij, in een brief aan Koning Jacobus, de taal schrijft „van den kruipenden, in geldnood verkeerenden hoveling”. (p. 104). Maar moeten we Drebber een rhetorische wending verwijten als hij zich richt tot een vorst? Eilieve, begin dan met den wijsgeer Kant, die om zijn waarheidsliefde bekend is. In een pas verschenen werkje vermeldt Moskowski enkele stukjes van Kant, die in kruiperigheid en onwaarachtigheid gewis niet onder doen voor wat Prof. Jaeger aan Drebber ten laste legt. Ik verbaas mij dus hoe uit een slot-tirade van een verzoekschrift van 300 jaar geleden zooveel venijn kan worden gezogen. Het is m.i. een onnoozel offer aan den tijdgeest, een onschadelijk middel tot zelfbehoud. Het kan inderdaad voor Drebber niet onverdeeld aangenaam geweest zijn om, na de debacle te Praag, van geld en goed beroofd, met zijn familie weer in Londen aan te landen; heeft Prof. Jaeger, rustig achter zijn schrijftafel gezeten, een *voorstelling* van zulk een situatie?

Maar nu iets van méér belang.

Is het niet vreemd dat Z.H.Gel. blijk geeft niets te hebben *gezien* laat staan te hebben *begrepen*, van de schets die ik gaf van Drebber's duikboot?

De lezer weet dat er uit die dagen geen betrouwbare teekening van is, zodat ik er zelf een trachtte te maken. Maar Prof. Jaeger stak liever zijn licht op bij moderne duikbootcommandanten en verklaart op hun gezag het bootje van Drebber voor een „*physische onmogelijkheid*”.

Nochtans moet elkeen die mijn modelletjes ziet volmondig toegeven dat Drebber's duikboot héél

wel van die constructie kan zijn geweest. Het was dan analoog met het duikertje van Descartes; en dit toestelletje heeft de eigenaardigheid bij een bepaalde diepte niet meer te weten of het rijzen of dalen zal. Datzelfde nu vertoonde Drebber's boot; en als ze dieper kwam dan 12 à 15 voet was de kracht der roeiers niet meer voldoende om ze naar boven te brengen. Maar Prof. Jaeger schuift dit merkwaardig gegeven, al is het reeds 18 jaar geleden door mij ontraadseld, zonder meer als „*overdreven en onbetrouwbaar*” ter zijde. Hiertegen protesteer ik met allen nadruk en vraag aan elkeen of zulk ruw omspringen met historische gegevens geoorloofd is?

Het is dan ook wel tekenend, dat Prof. Jaeger mijne leerlingen niet antwoordde op hun beleefd en uitvoerig telegram om eens te komen kijken; en ik concludeer dat Prof. Jaeger mijne teekening *oorspronkelijk* niet gezien of niet begrepen heeft, en ze *later* niet heeft *willen begrüpen*.

In een vorig artikel had ik het reeds over de zuurstof, en beriep mij nogmaals op de allermerkwaardigste woorden van Monconys, die ik bij Prof. Jaeger . . . nergens vind. Maar disputeeren lijkt me nutteloos, zoolang geen overeenstemming is verkregen inzake de duikboot. (Waarbij ik beweer dat de zuurstof te pas kwam.) Immers daarbij achtte Prof. Jaeger het nog de moeite waard — al lukt het hem niet — „het geval tot redelijke proporties terug te brengen” maar bij de zuur stof gebruikt hij 't woord „ouzin”. Daarom, zeg ik, moet de duikboot vóórgaan. En daarom trent tot eenstemmigheid te geraken is al zóó moeilijk; de telegraafkabel tusschen Groningen en Hoorn lijkt wel voor goed doorgesneden.

Schamper, in géén geval onpartijdig, lijkt mij noot 2 op blz. 124.

Drebbel's schoonzoon Abraham Kufler, of zijn reisgenoot en broer Gilles Kufler, hebben zoo juist te Parijs aan de Peiresc verteld hoe Drebbel al op achtste jaar bezig was aan een instrumentje dat later zou uitgroeien tot zijn Perpetuum Mobile. (Het is 1624, dus Drebbel leeft nog, men zou het hem kunnen gaan vragen.) Maar Prof. Jaeger vindt het onaannemelijk. Heeft Prof. Jaeger nooit gehoord van de vroegrijpheid van . . . b. v. Bilderlijk? Doch ik heb een mooier voorbeeld. In een recent boek vertelt Moskowsky dat een geleerde wat zijn theorie betreft meende te kunnen opklimmen tot zijn vijfde jaar, toen zijn vader hem in zijn bedje een kompas had gegeven om mee te spelen. Die geleerde is . . . Einstein.

Voor Drebbel echter maakt Prof. Jaeger korte metten en verklaart het verhaal „natuurlijk” voor niets anders dan blague of opsnijderij. En dat terwijl de heeren Kufler toch waarlijk niet alles ophemelen; zij flappen er tegenover den vreemde het noodige uit. Zij zijn katholiek en Drebbel niet; vooral van schoonmoeder wordt de doopceel gelicht!

Maar als Prof. Jaeger ooit een film over een en ander laat maken zult ge meer de tijdgenooten van van Drebbel zien. Het Perpetuum Mobile zal hij u wel niet toonen al bestaat er een keurige houtsnede van, die zeker wel door Drebbel is vervaardigd. Prof. Jaeger vindt veel interessanter het — met het oog op den datum — hyper-onnoozele toestel van Otto van Guericke; dat beeldt hij wél af in zijn boekje. En de duikboot zal ontbreken; zoo niet, dan staat Jacobus I er bedremmeld naast, durft er niet in, en de Londenars jouwen het ding uit dat varen noch duiken kan. Van de helse gevaaren die een man bedreigden van wien — zij het ook ten onrechte — zulke wonderverhalen de ronde deden, zult ge niets gewaar worden; dat Rudolf II hem een gouden keten zendt en uitnodigt naar Praag te komen zal wel niet op den voorgrond worden gebracht, want Prof. Jaeger laat Drebbel zijn „geluk zoeken” bij Rudolf. Een arbeider zult ge zien, een polderjongen, en niet een Faust die landstrecken drooglegt; een kroeghouder ten slotte, uit wiens mond eerst verhalen komen als van Baron von Münchhausen, en dan weer — o ergernis — rook, van toeback, waaraan hij verstaafd is. Een „slet” loopt door de kroeg . . . het is zijn vrouw; en dan zijn er nog de zoons. Acht jaar terug, toen ze 12 en 15 waren, heetten ze bij Prof. Jaeger „teugellooze zonen”; nu zijn ze opgroeid voor galg en rad. En hijzelf? Bluffen, blaageeren doet hij. . . . tot zelfs op zijn sterfbed. Als pakkend slot een zeepbel van ongehoorde afmetingen die uiteenspat en dan b. v. de schampere moraal:

„Sic transit gloria mundi.”

Het kan ook zóó, en dat past beter bij Prof. Jaeger's peroratie:

Drebbel zit voor de tapkast. De laatste gast is weggegaan . . . Daar verschijnt op den wand tegenover hem een Mene Tekel: „Gewogen en te licht bevonden.” Hij krimpt ineen, maar blijft aan zijn plaats gekluisterd want daar begint het te veranderen: hij ziet een vorstelijk gekleed man, gezeten aan een schrijftafel; hij schrijft zijn *Novum organum*; het is de geest van Francis Bacon. En zijn linkerhand strekt zich naar Drebbel uit terwijl hij spreekt: „Pak u voort, gij zijt geen ware zoon der wetenschap.”

En Drebbel pakt zich weg, als een geslagen hond!

Maar is het Prof. Jaeger bekend dat zijn ambtgenoot, Prof. Ernst Cohen te Utrecht, onlangs de opmerking heeft gemaakt dat in het posthume werk Nova Atlantis, van dienzelfden Francis Bacon, een aantal vondsten ter sprake komen waarachter men telkens den naam van Drebbel zou willen zetten? dat zijn uitgelezen vondsten, passende in een betere maatschappij, het Utopia van Bacon!

En is het Prof. Jaeger bekend dat Constantijn Huygens, waar hij, in zijn dagboek, over Drebbel

begint te schrijven, diens naam koppelt aan dien van Bacon? Dat hij Bacon en Drebbel vergelijkt met hemellichten, als zon en maan?

Ik vrees dat Z.H.Gel. het niet heeft opgemerkt; want als ik van één ding zeker ben dan is het dit: dat het laatste werk van Jaeger tegen Huygens' dagboek vloeekt!

Hoorn, Jan. 1923.

Dr. H. A. NABER.

Nu is het Dr. N. den laatsten tijd er vooral om te doen, dat men — meer speciaal Prof. Jaeger — de mogelijkheid van die duikboot niet langer zal ontkennen.

Daar nu het bevredigende gedrag van modelletjes niet de gewenschte uitwerking heeft en Prof. Jaeger zijn woorden niet terugnam, is Dr. Naber besloten een echte duikboot te construeeren.

Dr. Naber zond dus een circulaire de wereld in, waarin hij vraagt om steun voor een eigenaardig plan. Hij wil een duikboot construeeren zooals Drebbel er naar zijn meening een gemaakt heeft, en waarmee hij van Westminster naar Greenwich heeft gevaren, zonder dat er iets boven water verscheen. Dit was een tocht van drie uren; en het moet een koninklijk vaartuig zijn geweest; immers koning Jacobus I was aan boord en er waren 12 roeiers.

Nu is er voorloopig geen sprake van iets op zoo zoo groote schaal; als er een boot voor drie roeiers komt is het al mooi; maar de tegenwoordige generatie mag — zoo zegt Dr. N. terecht — er niet tegen opzien om in Hollands wateren een proef te herhalen die een landgenoot voor 300 jaar met de zooveel minder volkomen hulpmiddelen van toen, in den vreemde voor duizenden Londenaren (in de Theems) heeft laten zien.

Die proef stelde den befaamden zeilwagen van Simon Stevin, die onlangs ook door Hoorn's straten ging, geheel in de schaduw.

Dr. Naber beroept zich tegenover Prof. Jaeger op zijne publicaties en een nieuw artikel in het eerstvolgend nummer van het „Tijdschrift voor Geschiedenis”, en hoopt althans een f 500 bij elkaar te krijgen. Wie zijn finantieelen steun toezegt, krijgt daardoor een evenredig mede-eigendomsrecht op de boot.

Van het plan dat, hoe dan ook, doorgaat zullen we van 't zomer dus wel meer hooren. 't Lijkt ons inderdaad een antiek-moderne watersport. En van nationaal belang, omdat het gaat om de reputatie van een zoo miskend landgenoot als Cornelis Drebbel.

Nieuw Hoornsche Courant
19-2-1924